MAATALOUS

Ruotsissa on ollut tauti 40 vuotta ja siellä edelleen viljellään mansikkaa. **TOIMINNANJOHTAJA HANNU SALO, HEDELMÄN- JA MARJANVILJELIJÄIN LIITTO**

Viljelijät pelkäävät mansikan punamädän löytymistä

Monelle viljelijälle mansikan punamätä on niin vakava asia, ettei sen löytymisestä omilta mansikkapelloilta haluta kertoa. Kaikki eivät edes halua tutkituttaa peltojaan, vaikka taudin oireita on näkyvissä.

Viime kesänä suomalaisilta mansikkatiloilta tehtiin ensimmäiset laboratoriokokeissa todennetut mansikan punamätälöydöt. Kaikkiaan punamätä todettiin syksyyn mennessä 55 tilalla.

Punamätä tuhoaa kasvustoja ja rajoittaa pellon käyttöä. Tauti ei tartu marjoihin eikä leviä niiden kautta.

Kasvintarkastuksia tekevä **Juho Iivanainen** Pohjois-Savon elykeskuksesta uskoo, että ongelma on löydettyä laajempi. Hän tietää, että yksittäisen tilan osalta punamädän löytyminen on kova paikka.

”Onko häpeä vai pelko, ettei haluta tunnustaa ja kartoittaa”, Iivanainen miettii.

”Miksei ongelmapeltoja haluta tutkituttaa, vaikka se on viljelijälle maksutonta?”

Hävittäminen ei onnistu

Iivanainen vakuuttaa, että viranomaispuolella asiaa ei ole ohitettu olankohautuksella, vaan kyse on yhteisestä huolesta.

”Emme punamätää yritäkään hävittää. Se ei onnistu. Jatkossakin tulee uusia tiloja, joilla se todetaan”, linjaa jaostopäällikkö **Raija Valtonen** Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran valvontajaostosta.

Mansikkatiloille on lähetetty Eviran ohjeet miten toimia, jos tilalla todetaan punamätää. Toimenpideohjeet eivät Valtosen mukaan muutu.

Kasvinterveyslaki ei mahdollista punamädän aiheuttamien vahinkojen korvaamista viljelijöille valtion varoista.

”Jos on aivan poikkeuksellinen tilanne, korvausta voi hakea”, Valtonen toteaa. Eviraan on tullut muutama korvaushakemus, mutta niitä ei ole vielä käsitelty.

Muualla tuttu tauti

Toiminnanjohtaja **Hannu Salo** Hedelmän- ja marjanviljelijäin liitosta ei usko, että punamätä lopettaa mansikanviljelyn Suomesta.

> Ne, joilla ei tautia ole, miettivät, hankkiako taimia ulkomailta vai kotimaasta.«
> **HANNU SALO**

”Ruotsissa on ollut tauti 40 vuotta ja siellä edelleen viljellään mansikkaa”, hän toteaa. Saman taudin kanssa ovat mansikanviljelijät tekemisissä monessa muussakin maassa.

Salo uskoo, että tautia on ollut jo aiemmin, mutta sitä ei ole osattu etsiä.

Kasvustotuhot on pantu muun muassa talvivaurioiden, juurilahon ja tyvilahon sekä istutusvirheen piikkiin.

Pärjätäkseen punamädän kanssa viljelijän on kiinnitettävä tarkempaa huomiota viljelytekniikkaan ja -hygieniaan.

Keinoiksi Salo nostaa muun muassa välikasvien käytön, korotetut penkit, salaojituksen lisäämisen ja nykyistä lyhemmän viljelykierron. Taimia tilalta, jolla punamätä on todettu, ei saa myydä.

Otolliset olosuhteet

Suomen olosuhteet ovat otolliset punamädälle, joka tarvitsee viileyttä ja kosteutta. Salon mukaan punamätä saattaa olla täällä hankalampi tauti kuin vaikkapa Keski-Euroopassa, missä viljelykierto on lyhyempi ja käytössä ovat kohopedit.

”Kyllä siihen keinot keksitään”, Salo miettii. Hän muistuttaa, että aikoinaan mansikan tyvilahosta mietittiin, mitä tehdä.

SOILI RIEPULA

Mansikanviljelijä Tuomo Väätäisen ilme on vakava. Vasta toissa kesänä istutettu kasvusto oli tuhottava, kun siinä ilmeni viime kesänä punamätä.

Nyt siitä ei enää puhuta. Tosin punamädälle ei ole torjuntaainetta.

Punamätä on tullut hollantilaisten satotaimien mukana. Satotaimista luopuminen ole helppoa, koska niitä ei vielä tuoteta Suomessa.

”Ne, joilla ei tautia ole, miettivät, hankkiako taimia ulkomailta vai kotimaasta.”

SOILI RIEPULA

Viljelijä pohtii yhteiskannetta punamätäkorvauksista

Pielavetinen **Tuomo Väätäinen** miettii, olisiko viljelijöillä halukkuutta yhteiskanteeseen, jolla vaadittaisiin korvauksia punamädän saastuttamien mansikan taimien tuottajilta.

Väätäisen mielestä tuhoista pitää saada korvauksia. Suomen valtio niitä ei maksa, ja yksittäiselle viljelijälle korvausoikeudenkäynti Hollannissa tulee kalliiksi.

Punamätää löytyi Väätäisen mansikkapellolta viime kesänä. Hän oli uumoillut tartuntaa, ja näytteiden tulokset vahvistivat asian.

Näytteitä otettiin pelloilta neljässä erässä. Ensimmäiset tulokset tulivat kesken kiivaimman poimintasesongin.

”Se oli suurin piirtein, että homma on siinä”, Väätäinen muistelee tunnelmiaan, kun kirje viranomaisilta saapui. Myöhemmin tuli uusi kirjeitä, joiden sanoma oli lievempi: viljely voi jatkua.

Neuvonta on esittänyt muun muassa viljelykierron nopeuttamista ratkaisuksi punamädän aiheuttamiin ongelmiin.

Jos mansikoiden hinta ei nouse, kierron nopeuttaminen ei Väätäisen mukaan lyö leiville, koska taimikustannukset kallistuvat.

Tauti taimista

Punamätä tuli Suomeen hollantilaisen taimimateriaalin mukana. Hollantilaiset ovat kuitenkin väittäneet, että punamätää on ollut suomalaispellossa jo aikaisemmin.

Väätäinen toteaa, että hänen pelloistaan punamätä löytyi lohkolta, jolla ei koskaan aiemmin ole viljelty mansikkaa. Ensimmäiset taimet istutettiin keväällä 2011 peltoon, josta tauti löytyi.

Toinen hollantilaisten väite on, että punamätää esiintyy notkokohdissa. ”Meillä korkeimmalla mäellä on punamätä”, Väätäinen kuittaa.

Hän epäilee, että viime kesän tutkimuksissa nousi esiin ongelman jäävuoren huippu.

Monella tilalla on tautia, mutta sitä ei haluta myöntää. ”Meille on vielä arvoitus, pystyykö lohkoilla viljelemään järkevästi.”

SOILI RIEPULA

VAARALLINEN KASVINTUHOOJA

Jokaisen virallisesti Hollannissa tarkastetun taimierän mukana seuraa taimitodistus. Se on hyvä ottaa talteen.

Punamätä ei näytä levinneen kaikille lohkoille.

Mansikan punamätä säilyy maassa jopa 15 vuotta

Aiheuttaja sienen kaltainen mikrobi, joka tuhoaa mansikan juuriston ja heikentää satoa.
Esiintyy maailmanlaajuisesti.
Luokiteltu vaaralliseksi kasvintuhoojaksi.
Ei vaikuta marjaan eikä leviä sen kautta.
Säilyy maassa pitkään, jopa 15 vuotta.
Aiheuttaa ongelmia, jos maaperä kostea ja ilma samaan aikaan viileä.
Tartunnan saaneiden juurten kärkiosissa sivujuuret tuhoutuvat, juuristo harvenee ja tummuu, sisäosa punaruskea.
Punamätäepäilystä on ilmoitettava sähköpostilla Eviraan tai oman alueen elykeskuksen kasvintarkastajalle.

Vaitonaiset hollantilaiset vierailivat Suomessa

Hollantilaisen taimituotantoa valvovan viranomaisen Naktuinbouwin edustajat vierailivat kuluneella viikolla Suomessa. Edustajat tutustuivat täkäläiseen mansikanviljelyyn sekä punamätätilanteeseen.

Sitä julkisuuteen ei haluta kertoa, sivuttiinko hollantilaisten ja suomalaisten keskusteluissa punamätäkorvauksia tai kertoivatko hollantilaiset, onko heidän taimitarhoillaan punamätää.

Hollantilaiset kokoavat keskusteluista raportin, jota Elintarviketurvallisuusvirasto Evira saa kommentoida.

Sen jälkeen se lähetetään alan toimijoille eli käytännössä marjanviljelijöiden etu- ja neuvontajärjestöille, kertoo jaostopäällikkö **Raija Valtonen** Evirasta.

Virasto isännöi Naktuinbouwin Suomen vierailua.

Valtosen mukaan hollantilaisten kanssa käytiin hyviä keskusteluita. ”Keskusteltiin paljon mansikantuotannosta Suomessa ja taimituotannosta Hollannissa.”

Vastauksia vailla

Viljelijät ovat peränneet korvauksia hollantilaisilta taimituottajilta, mutta maksajia ei löydy. Pyynnöistä huolimatta taimituottajat tai -välittäjät eivät suostu kommentoimaan asiaa.

Yksi toimituottaja on lähettänyt suomalaisille asiakkailleen kirjeen, jossa kiistää taimissaan olleen punamätää. Nyt taimitoimittaja vetoaa siihen, että Naktuinbouw hoitaa asiaa.

Naktuinbouw tarkastaa taimikasvatusta Hollannissa. Tarkastuslistalla eivät kuitenkaan ole ne taimet, jotka on kasvatettu esimerkiksi Valko-Venäjällä ja Puolassa, mutta tuotu hollantilaisina Suomeen.

Tähän mennessä punamätää on löytynyt vuosina 2009, 2010 ja 2011 tuoduista taimieristä.

Vastavierailulla

Huhtikuun alussa ryhmä suomalaisia marjanviljelijöiden edustajia vieraili Hollannissa. Silloin hollantilaisten viesti oli, ettei taimitarhoilta ole tarkastuksissa löytynyt punamätää.

Marjanviljelijöiden vierailun jälkeen Naktuinbouw pyysi Suomesta tarkempia tietoa taimieristä, joiden mukana punamädän epäiltiin tulleen peltoon.

Evira kokosi viljelijöiltä asiakirjoja ja taimitodistuksia ja lähetti tiedot Hollantiin.

SOILI RIEPULA

Kipsi vähentää tehokkaasti fosforin huuhtoutumista

Hiilikin pysyi kipsikäsitellyssä pellossa paremmin

Nurmijärven Nummenpään valuma-alueella on testattu kipsin tehoa fosforipäästöjen vähentäjänä vuodesta 2008 lähtien. Tulokset ovat hyvät.

Neljän vuoden keskiarvona kipsikäsittely vähensi hiukkasiin sitoutuneen fosforin huuhtoutumisen puoleen, erikoistutkija **Petri Ekholm** Suomen ympäristökeskuksesta kertoo. Liuenneen fosforin huuhtouma pieneni neljänneksellä.

Lisäbonuksena havaittiin, että kipsi paransi maan hiilensitomiskykyä.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT:n arvion mukaan Suomen peltojen hiilivarat hupenevat jatkuvasti: mineraalimailla 0,4 prosenttia vuodessa.

”Tämän köyhtymisen pysäyttäminen olisi paitsi viljelijän ja vesistöjen etu, myös hyödyksi taistelussa ilmastonmuutosta vastaan”, tutkija **Pasi Valkama** Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksestä sanoo.

Neljän vuoden ratkaisu

Kipsikäsittelyn teho näyttäisi hiipuvan neljäntenä vuonna.

Yara Suomen johtava agronomi **Raimo Kauppila** pitää kipsiä hyvänä siirtymäkauden ratkaisuna. ”Sen käytön voi lopettaa, kun maan liian korkea fosforipitoisuus on saatu tavoitetasolle.”

Kipsi olisi hänen mukaansa tehokas vesiensuojeluratkaisu varsinkin eroosioherkille savimaille Itämeren valuma-alueella.

Järvien valuma-alueelle sitä ei suositella, sillä järviluonnossa kipsistä vapautuva sulfaatti voi kiihdyttää rehevöitymistä.

Lannoitetehtaan sivutuote

Kipsiä syntyy Yaran Siilinjärven kaivoksella fosforilannoitetuotannon sivutuotteena.

Itse kipsi maksaa noin 20 euroa tonnilta. Kun rahti- ja levityskulut lasketaan mukaan, kertakustannus on noin 200 euroa hehtaarille. Jos teho kestää neljä vuotta, vuosikustannukseksi tulee 50 euroa, Kauppila laskee.

Kipsin voi levittää kostean kalkin levityskalustolla. Se suositellaan kynnettäväksi maahan.

Sopiva levitysmäärä on koetulosten mukaan neljä tonnia hehtaarille.

Kauppila toteaa, ettei kipsi vaikuta maan happamuuteen tai viljavuuteen eikä sadon määrään. Kipsi nostaa maan johtolukua, ja sitä seuraamalla kipsin tehon säilymistä ja hiipumista voi seurata.

Ekholmin tietojen mukaan vastaavaa kipsin käyttötutkimusta ei ole tehty muualla maailmassa. Yksi syy on se, ettei maailmasta löydy montakaan Siilinjärven kaltaista puhdasta apatiittiesiintymää. Muualla kipsiin jää kadmiumia ja radioaktiivisuutta.

SATU LEHTONEN

Valiokunta: Alkuperämerkinnät kaikkiin lihatuotteisiin

Kaikkiin lihaa sisältäviin elintarvikkeisiin on saatava selkeät lihan alkuperämerkinnät, Itä-Suomen MTK-liittojen lihavaliokunta vaatii tiedotteessaan. Merkinnät pitää saada myös ravintoloiden ja suurkeittiöiden käyttämään lihaan ja lihavalmisteisiin.

Tämä on yksi keino, jolla lihantuotannon kannattavuusongelmia voitaisiin lähteä ratkomaan.

Valiokunta toteaa, että ymmärrystä kannattavuuskriisin kourissa olevaa lihantuotantoa kohtaan on tullut, mutta teot puuttuvat.

Kriisin seurauksena sikaloita ja nautakasvattamoja jää pois tuotannosta eikä uusia investointeja juurikaan tehdä. Porsaat ja vasikat jäävät vaille loppukasvatuspaikkoja, ja koko lihaketjun toiminta on vaarassa häiriintyä.

Valiokunta vaatii, että tuottajien ja teollisuuden väliset tuotantosopimukset neuvotellaan uudestaan niin, että ne ovat kohtuulliset kummallekin osapuolelle. Sopimuksiin on saatava mukaan kustannusklausuulit.

Lainsäädännön keinoin on sallittava tuottajien ja teurastamojen sopimusten kehittäminen niin, että niissä voidaan sopia hintaraameista ja toimitusmääristä.

Valiokunta haluaa saada kuriin myös kaupan sanelumenettelyn.

MT

> Kriisin seurauksena sikaloita ja nautakasvattamoja jää pois tuotannosta eikä uusia investointeja juurikaan tehdä.